

หัวข้อภาคนิพนธ์	กระบวนการเปลี่ยนแปลงเป็นสินค้าของวัฒนธรรม การชมบั้งไฟพญานาค Commodification of Culture : Naka rocket fire ball
ชื่อผู้เขียน	นางสาวจุฑามาส กฤษฏารักษ์ Miss Juthamas Kritsadarak
แผนกวิชา/คณะ	สาขาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผศ.ดร.พิชญ์ สุนทรารักษ์
ปีการศึกษา	2552

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “กระบวนการเปลี่ยนแปลงเป็นสินค้าของวัฒนธรรมการชมบั้งไฟพญานาค” นี้มีความมุ่งหมายที่จะศึกษาถึงความเป็นมาเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องพญานาค และกระบวนการเปลี่ยนแปลงเป็นสินค้าในวัฒนธรรมการเที่ยวชมบั้งไฟพญานาคที่จังหวัดหนองคาย

วิธีการศึกษาเป็นการศึกษาในเชิงพรรณนาวิเคราะห์ ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยจากเอกสาร และเก็บรวบรวมข้อมูลจาก หนังสือทางวิชาการ บทความ วารสาร รายงานการวิจัย และวิทยานิพนธ์ ตลอดจนถึงข้อมูลเกี่ยวกับตำนานต่างๆด้วยเรื่องของพญานาค และปรากฏการณ์บั้งไฟพญานาค ที่เริ่มได้รับความสนใจในช่วงพ.ศ. 2538 – 2552 โดยเป็นการศึกษากรณีของการท่องเที่ยวชมบั้งไฟพญานาค เพื่อวิเคราะห์ถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงของโลกสมัยใหม่ที่ระบบทุนนิยมทำให้ทุกอย่างสามารถแปรสภาพให้เป็นต้นทุนทางเศรษฐกิจที่สามารถเปลี่ยนเป็นมูลค่าได้

ผลการศึกษากรณีของวัฒนธรรมการชมบั้งไฟพญานาค พบว่า กระบวนการเปลี่ยนแปลงเป็นสินค้าในที่นี้ ก็คือ กระบวนการเปลี่ยนจากความเชื่อเกี่ยวกับพญานาคที่เป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมของคนพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง ที่มีความหมายที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิต และเป็นต้นทุนที่ดำรงอยู่เพื่อคนในท้องถิ่นเอง มาสู่ความหมายของพญานาค ที่ใช้ในการท่องเที่ยว ที่

สามารถตอบสนองทั้งคนในท้องถิ่น และคนที่ป็นนักท่องเที่ยวที่นำรายได้เข้ามา โดยที่ความหมายของพญานาคในฐานะของทุนเดิมนั้นก็ไม่ได้เปลี่ยนความหมายไป ยังคงดำรงอยู่ โดยมีกระบวนการของการรักษาสืบทอดในรูปแบบของพิธีกรรม และประเพณีต่างๆ เพียงแต่มีกระบวนการของการนำมาใช้ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมสมัยใหม่ ที่อยู่ในกระแสของการท่องเที่ยว และการบริโภค

ในขณะที่ปัจจุบันกระแสโลกาภิวัตน์มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย โดยเฉพาะการไหลเวียนทางวัฒนธรรม โดยกรณีของ การท่องเที่ยวชมบั้งไฟพญานาคนั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่มาจาก กระแสจากภายนอก คือ กระแสของโลกาภิวัตน์ ที่ทำให้ทั่วโลกต้องปรับตัวตามเศรษฐกิจแบบทุนนิยม และกระแสจากภายใน คือ การหันกลับมาให้ความสนใจกับวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น โดยมอง“วัฒนธรรม”เป็น“ทุน”ในการพัฒนาภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ โดยที่การพัฒนาดังกล่าวนี้นี้เป็นการนำวัฒนธรรมความเชื่อเรื่องของ “พญานาค” มาใช้กับการท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งรูปแบบการท่องเที่ยวชมบั้งไฟพญานาคในปัจจุบัน เริ่มเป็นรูปแบบในการท่องเที่ยวที่เน้นการบริโภคมากขึ้น จึงทำให้เห็นว่าพัฒนาการของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมนี้เป็นระบบที่สามารถปรับเข้าหา หรือเปลี่ยนแปลงเข้ากับทุกสิ่งทุกอย่างได้แม้แต่วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ก็ยังสามารถเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจในระบบทุนนิยมได้